

Sjećanja na Andriju Štampara

Zvonko Šošić

Ovaj puta, uz Sedmi travanj – Međunarodni dan zdravlja, kojim se obilježava osnivanje Svjetke zdravstvene organizacije, specijalizirane agencije Ujedinjenih naroda, u rubrici Andrija Štampar donosimo sjećanje na dva velika i važna događaja, koji nas uvijek ponovno ispunjavaju ponosom. U te dvije velike prilike iskazana je našoj zemlji, našem zdravstvu i našoj medicini kroz odličja podijeljena Andriji Štamparu možda najveća moguća počast, koja se na području zdravstva može iskazati.

Prvi od njih je izbor i imenovanje Andrije Štampara predsjednikom Interimne komisije, koja je provela postupak utemeljenja Svjetske zdravstvene organizacije, zamislila i uspostavila njenu strukturu i pripremila bazične dokumente neophodne za njezin rad. Kulminacija tih događanja bio je izbor Andrije Štampara, tog velikog hrvatskog sina, jednog od najvećih, koje smo ikada imali, za predsjedatelja prve Svjetske zdravstvene skupštine – osnivačke skupštine Svjetske zdravstvene organizacije. Za sjećanje na taj veliki događaj donosimo govor Andrije Štampara kao predsjedatelja prigodom otvaranja prve Svjetske zdravstvene skupštine.

Uz to što taj govor možemo uzeti kao povijesni dokument – svjedočanstvo jednog od stvaratelja te povijesti, trebamo posebno obratiti pažnju na znanstvene spoznaje, na koje se Andrija Štampar poziva u tom svom govoru. Po prvi puta on spominje «zdravlje za svakoga», koje je kasnije Halfdan Mahler, generalni direktor Svjetske zdravstvene organizacije i njegov veliki sljedbenik pretvorio u pokret «Zdravlje za sve» (Health for All).

Odmah nakon toga Štampar iznosi plod svojeg 25-godišnjeg istraživanja i iskustva na području javnog zdravstva, koje se ogleda u zaključku da: «... ne možemo, to je jasno, prići rješenju zdravstvenih problema u svim zemljama na isti način. Svaka zemlja ima svoje osobitosti te se ono, što je dobro za jednu ne može primijeniti na drugu,». Čitajući te retke me mogu se ne prisjetiti prvih godina samostalne Hrvatske i razaranja svega u njoj, posebice zdravstvenog sustava. Tada smo imali prilike čuti i takve mudrosti, kao što je: «Ne ćemo filozofirati. Što je dobro za Nijemce, bit će dobro i za Hrvate.» Koliko god to neupućenima zvučalo zgodno, potpuno je neutemeljeno i plod je amaterskog javnozdravstvenog razmišljanja.

I kao da je gledao u budućnost Štampar se u tom svom govoru osvrće i na liječničku profesiju, koja, ponekad, sučeljena s velikim napredkom u medicini teško prihvaća promjene tradicionalnog pristupa i «... često stoji po strani u neprijateljskom stavu.». Završetak govora najavljuje «... razvoj jednog novog tipa liječnika ..... modernog zdravstvenog radnika», koji se tek nakon njegove smrti afirmirao u punom smislu kao liječnik primarne zdravstvene zaštite.

Nagradu Leona Bernarda primilo je prija Štampara 4 istaknuta socijalna medicinara, kojima Štampar u svom govoru prilikom primanja te nagrade odaje veliko priznanje. Poslije njega primilo ju je do danas još 36 istaknutih liječnika, među kojima i takva imena kao što su Amerikanac Thomas Parran, sir John Reid i sir Donald Acheson iz Ujedinjenog kraljevstva, akademik E.I.Chazov iz Ruske federacije i mnogi drugi uglednici. Nagrada se nije dodijeljivala svake godine, što govori o tome da se ne dodijeljuje po inerciji, nego samo zaslužnim osobama.

Zahvaljujući se na dodijeljenoj mu nagradi Štampar zahvaljuje i svojim učiteljima i svom narodu od kojeg je, kaže, najviše naučio. Da bi postao dobar liječnik on se uz studij na tada jednom od vodećih medicinskih fakulteta trudio upoznati « ... temeljito povijest, socijalno-ekonomske strukture, običaje, psihologiju i sve ostale faktore okoline, koji utječu na oblikovanje ljudskog bića.». Zaključuje stoga da «... nije dovoljno samo liječiti one, koji se prijave bolesnima.», kao što se i mnogo kanije u Edimburškoj deklaraciji temeljnom dokumentu o medicinskoj edukaciji, koju je donijela Svjetska federacija o medicinskoj edukaciji 12. kolovoza 1988.) navodi: «Cilj je medicinske edukacije školovanje doktora, koji će unaprijediti zdravlje svih ljudi, a taj se cilj ne ostvaruje na mnogim mjestima unatoč napretku biomedicinskih znanosti u tijeku ovog stoljeća... Danas, pak, više nije dovoljno samo liječenje pokojega bolesnika. Tisuće ljudi svakodnevno pate i umiru zbog bolesti, koje se mogu spriječiti, koje su izlječive ili koje su oni sami sebi nanijeli, a milijuni nemaju mogućnost pristupa zdravstvenoj zaštiti bilo koje vrste... Mnoga se poboljšanja mogu odmah postići akcijama unutar medicinskih škola, ako se prošire okviri, u kojima se provode obrazovni programi, uključivanjem u nastavu svih mogućnosti, kojima raspolaže zajednica, a ne samo pojedinih bolničkih kapaciteta».

Uvjeren sam, da javnozdravstvenim stručnjacima ovakvo podsjećanje može dati snage, da ustraju u svom teškom i nezahvalnom, ali za zdravlje ljudi najkorisnijem poslu, a svim ostalima pomoći da razumiju svrhu medicinskog postojanja i djelovanja.

